

STUDIU ISTORIC

I. NOTĂ METODICĂ GENERALĂ

1. Descrierea obiectivelor și limitele studiului

Planul Urbanistic Zonal pentru zonă Construită Protejată (prescurtat în continuare P.U.Z.CP) urmărește realizarea unei compoziții coerente din punct de vedere urbanistic și configurarea ansamblului compozițional în zona studiată, pentru realizarea unui imobil cu funcțiune locuințe colective cu spații comerciale la parter, ce va avea regimul de înălțime parter, două etaje și mansardă.

Terenul studiat, în suprafață de 1.038,0 mp, este deținută conform Contractului de Vânzare Cumpărare autentificat sub nr.537/18.12.2015 de către dl. Antocea Dan.

Studiul istoric este parte componentă a studiilor de fundamentare necesare pentru realizarea **PUZ – “Construire locuințe colective cu spații comerciale la parter”** str. Dobrogeanu Gherea, nr.43, mun. Roman, jud. Neamț.

În acest sens P.U.Z.- ul își propune rezolvarea contextului urban în care se realizează construcția și, de asemenea, va determina regimul tehnico - economic aferent.

Derularea acestui proiect se impune ca necesitate, apreciindu-se profilul și potențialul de dezvoltare al teritoriului în discuție, aflat în zona centrală a municipiului Roman, precum și voința de a reda acestei zone o estetică corespunzătoare.

Cadrul legislativ și normativ avut în vedere:

- legea nr. 5/ 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate definește în art.1 alin.(2) noțiunea de zone protejate astfel: “zonele naturale sau construite, delimitate geografic și/ sau topografic, care cuprind valori de patrimoniu natural și/sau cultural și sunt declarate ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare a valorilor de patrimoniu.”

- ordin M.L.P.A.T. nr. 562/ 2003 pentru aprobarea Reglementării tehnice "Metodologie de elaborare și conținutul- cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate”.

- legea 50/ 1991 privind autorizarea executării construcțiilor și unele măsuri pentru realizarea locuințelor, cu modificările și completările ulterioare definește în anexa nr. 2 „zone construite protejate, instituite pentru salvarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului construit, cu valoare istorică, culturală sau memorialistică deosebită”.

- legea nr. 350/ 2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare.

- legea nr. 422/ 2001 privind protejarea monumentelor istorice definește la articolul 3.

„ până la instituirea zonei de protecție a fiecărui monument istoric potrivit art. 9 se consideră zonă de protecție suprafața delimitată cu o rază de 100 m în localități urbane, 200 m în localități rurale și 500 m în afara localităților, măsurată de la limita exterioară, de jur-împrejurul monumentului istoric” .

În vederea delimitării zonei construite protejate din care face parte amplasamentul, a fost consultat Planul Urbanistic General al Municipiului Roman, cât și cadrul legislativ normativ în vigoare.

Raportat la lista monumentelor istorice publicată în Monitorul Oficial, partea I, nr. 113 bis din 15.02.2015, se constată că amplasamentul studiat se afla în raza de protecție a clădirii monument aflată la poziția 387, Casa general Iliescu, azi Grădinița nr. 3, având codul - NT-II-m-B-10662 - str. Dobrogeanu Gherea Constantin 26, sec. XIX.

De asemenea, în zonă se regăsește și ansamblul monument al Liceului "Roman Vodă" - NT-II-a-B-10693 - Str. Tineretului 24, sec. XIX-XX, dar situl studiat nu se află în raza de protecție a acestuia.

2. Descrierea metodei și direcțiilor de cercetare

Prezenta documentație a fost întocmită conform Ordinului 562/2003 - Metodologie de elaborare și conținut cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate.

Conform PUG și RLU Roman, terenul studiat este amplasat în UTR 2 și este inclus în zona protejată ZCPMIS-C – subzona centrală situată în perimetrul de protecție cu monumente istorice, arheologice, de arhitectură și urbanism, cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren dintre și de pe ambele părți ale străzilor Tineretului, bd. Roman Mușat, Dobrogeanu Gherea și Veronica Micle.

PUG-ul mun. Roman stabilește destinația zonei studiate CM3 – subzonă formată prin inserție de funcțiuni mixte și conversii ale locuințelor în alte funcțiuni în fronturile existente construite din blocuri de locuințe colective.

Terenul studiat, în suprafață de 1.038,0 mp, are în componență o singură subzonă funcțională.

3. Evidențierea surselor documentare, iconografice, cartografice, ș.a.

Pentru analiza valorilor urbanistice ale orașului, în scopul evidențierii celor păstrate din epocile anterioare (trama stradală, silueta, parcelarul, edificiile istorice) s-au studiat documentele care conțin informații în acest sens: hărți și măturii scrise.

Primele măturii ale istoriei Romanului și împrejurimilor sale le aflăm din datele oferite de cei mai de seamă cronicari ai Moldovei: Grigore Ureche, Miron Costin, Dimitrie Cantemir care, printre altele amintesc de Cetatea Nouă a Romanului sau Smederova, de Cetățile Romanului pe care le confundă, fără a propune o refacere sau păstrare a lor.

Episcopul Melchisedec Ștefănescu s-a ocupat intens de istoria Romanului, fiind primul care a schițat o istorie a acestui târg și s-a interesat de soarta Cetății Noi, criticând faptul că boierul Ion Bogdan de la Gădiniți, la începutul sec. al XIX-lea, vindea piatra de la cetate, distrugând aproape în întregime această fortificație ștefaniană.

4. Prezentarea echipei de cercetare după specialitate

șef proiect arhitect specialist MC, arh. Corneliu Ciobănașu

arh. Paul Filip Ciobănașu

arh. Nicoleta Caba

5. Prezentarea critică a bibliografiei generale

1. Vasile Ursachi - „Monografia Muzeului de istorie din Roman: 50 de ani”, Bacău 2007
2. colectiv, Societatea culturală „Roman-600” - Istoria orașului Roman (1392-1992), Roman, 1992
3. Gh. Balș - „Bisericile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea”, București 1933
4. Laurențiu Rădvan - „Orașele din Țările Române în evul mediu”, editura Universității “Al. I. Cuza” Iași, 2011
5. N. Stoicescu - „Repertoriu bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova”, 1974
6. Grigore Iurașcu - „Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor”
7. C. Buzdugan - „Itinerarii arheologice moldovene”
8. Smaranda Gâlea - P.U.Z. C.P. Punere în valoare sit Liceul Roman Vodă corp B și Biblioteca – Casa Cantacuzino (amplasare vestiare Liceul cu Program Sportiv)

9. ***www.wikipedia.org

10. ***www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos

II. ANALIZA DEZVOLTĂRII TERITORIULUI ADMINISTRATIV ȘI A LOCALITĂȚILOR

1. Istoricul teritoriului administrativ și al localităților componente, statutul administrativ, militar și funcțional

Teritoriul pe care se întinde orașul Roman este format din terasa de confluență a râurilor Moldova și Siret și terasa inferioară joasă a Siretului. Dealurile, care străjuiesc orașul în partea de Est, fac parte din Podișul Moldovei și au înălțimi ce nu depășesc 300 m, iar partea de vest, coboară în pantă lină spre valea Moldovei, piemontul Dulceștilor, care face legătura cu zona subcarpatică.

Beneficiind de o așezare geografică excelentă, la contactul unor unități fizico-geografice variate, orașul Roman și-a asigurat dezvoltarea funcțiilor economice complexe apărute în diferite etape ale evoluției sale, prin apropierea de diferite resurse de materii prime, de alte centre importante din Moldova, prin existența unor zone agricole fertile din jur și prin situarea la un nod de comunicație foarte important. Spre el gravitează variate produse specifice zonelor de munte, deal și șes.

Prima mențiune documentară o aflăm dintr-o „listă a orașelor rusești îndepărtate și apropiate”, alcătuită prin 1388 – 1391, unde este amintit cu numele de „Târgul lui Roman pe Moldova”. Consemnat prima dată, alături de Piatra și Neamț, în Letopisețul Novgorodului (document extern, în general acceptat ca fiind datat 1387-1392), Romanul are o vechime mai mare, dezvoltându-se la confluența râurilor Moldova și Siret. Considerat unul dintre cele mai importante centre medievale din Moldova, Romanul este menționat întâia oară într-un document intern la 30 martie 1392 (este vorba de un hrisov de danie către Ionaș Viteazul, care a fost scris "în cetatea noastră, a lui Roman voievod").

Orașul Roman datează din ultimii ani ai sec. al XIV-lea după cum arată cercetările efectuate și „nu poate fi mai vechi decât cetatea în jurul căreia s-a format”. Cetatea mușatină ocupa platoul care domina valea Moldovei, acolo unde este astăzi Parcul Zoologic. Cetatea aceasta era de fapt cea mai sudică fortificație moldovenească de la sfârșitul sec. al XIV-lea, construită în ultima parte a domniei lui Petru Mușat, când era asociat la domnie cu fratele său Roman.

Așezării de la Roman, care avea de la început un caracter meșteșugăresc și comercial, domnia i-a acordat o atenție deosebită. În anul 1403 întâlnim primul „vornic din Târgul Romanului”, care va face parte și din sfatul domnesc. Aceasta arată că orașul avea o organizare administrativă și politică.

În biserica Sf. Vineri din Roman a fost înmormântată soția lui Roman-Vodă și mama lui Alexandru cel Bun – doamna Anastasia. Alexandru cel Bun ridică biserica de aici la „rangul de episcopie”, prima creată de acest domnitor, căreia îi face numeroase danii.

Același domnitor ridică prestigiul orașului și prin tratatul comercial din 8 oct. 1408, cât și prin încheierea tratatului cu polonii, din 1418 la Roman. Târgul Roman este reprezentat și la Conciliul de la Constanța (Baden) din 1415.

Într-o anumită perioadă – după moartea lui Alexandru cel Bun și până în sec. al XVI-lea – orașul este cunoscut și sub numele de „Târgul de Jos” el fiind și reședința „Țării de Jos”. Tot de atunci, Episcopia din Roman devine o a doua mitropolie – a „Țării de Jos” – denumire folosită și de Ștefan cel Mare în documentele pe care le emite.

În primii ani ai domniei, când pregătea țara pentru atacurile pe care avea să le susțină cu turcii Ștefan cel Mare ridică la confluența Moldovei cu Siretul, la 5 km de Roman, o cetate, cunoscută din documente sub numele de Cetatea Nouă a Romanului. Un document din 15 sept. 1466 vorbește de această cetate și de primul ei pârcălab, panul Oancea.

Importanța deosebită ce o acordă domnia acelei zone fortificate, poate fi observată și din faptul că pârcălabul de Roman semna printre primii dregători actele domnești. Astfel, după 1500 pârcălabul de Cetatea Nouă semna al treilea după cei de Hotin și Neamț, iar în 1539 Zbierea, pârcălabul de Roman, semnează printre marii dregători, după Rareș și fiul acestuia.

În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, Romanul a fost nu numai centru militar puternic dar și unul religios, căruia și din acest punct de vedere el i-a acordat aceeași atenție. Urmașii lui Ștefan cel Mare nu au încetat să acorde importanță factorului religios. Astfel, Petru Rareș începe zidirea unui nou locaș de cult la Roman, în anul 1542, care a fost terminat abia în 1550 de către fiii săi din cauza unor neînțelegeri cu meșterii zidari. Mai târziu, la 1568, domnița Ruxandra, soția lui Alexandru Lăpușneanu va construi biserica Precista Mare, iar Ștefan Tomșa își va lega numele de Roman prin ctitoria sa, biserica „Sfinții Voievozi”.

2. Evenimente istorice în teritoriul administrativ

Rolul politic și strategic al orașului Roman în epoca medievală este ilustrat și de existența celor două cetăți ale Romanului, fiind astfel singurul oraș din interiorul țării care a beneficiat de astfel de fortificații, toate celelalte cetăți ale Moldovei fiind construite în regiunile de frontieră ale țării.

Prima cetate a Romanului a fost cetatea Musatina, fortificație construită în timpul lui Petru I Musat pe malul stâng al râului Moldova, pe platoul care domina valea Moldovei, în imediată apropiere a Episcopiei Romanului. Menționată în uricul din 30 martie 1392 drept "cetatea noastră, a lui Roman voievod", aceasta avea forma de potcoavă și a fost construită din palisade din barne de lemn batute cu pamant și construcții interioare din lemn pentru aparatori. În exteriorul palisadei se afla valul de pamant și un sant de apărare. Intrarea în cetate se făcea printr-un turn patrat situat în partea de nord. Targul Romanului era de asemenea fortificat cu un sant de apărare și palisade de lemn, o continuare a fortificației cetății. Se poate considera că cetatea a avut rolul de sprijinire a centralizării statului, de a exercita stăpânirea asupra Țării de Jos și de a asigura securitatea comerțului. Cercetările arheologice au arătat că cetatea a dăinuit până în prima parte a domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432), fiul domnitorului Roman I.

Cealaltă cetate a Romanului, cunoscută sub numele de Cetatea Nouă a Romanului, aparține integral epocii lui Ștefan cel Mare (1457-1504) și este singura cetate de piatră construită de către marele domnitor care se mai afla pe teritoriul de astăzi al României. Cetatea a fost construită pe malul stâng al Siretului, la aproximativ 5 kilometri de oraș și este atestată documentar printr-un uric din 15 septembrie 1466, semnat alături de către domnitor și de sfetnici printre care se afla și "pan Oanta, parcalab de Cetate Nouă". Cetatea era constituită dintr-un fort cu ziduri puternice prevăzute cu șapte turnuri circulare având un diametru exterior de 11-14 metri și cel interior de 6-7 metri. În exterior cetatea era înconjurată cu un sant de apărare de 9-18 m și adânc de 4 m, iar intrarea în cetate se făcea pe latura estică printr-un bastion rectangular.

Cronicarul Grigore Ureche consemnează campania în Moldova a regelui Ungariei Matei Corvin din anul 1467: "Și trecându-muntele, au trecut la Trotus. De unde luând drumul, au sosit la Roman noiembrie 29 și acolo s-au odihnit până a șaptea zi, pradând și jacuind. Iar a opta zi dichiembrie 7 au ars targul Romanului". Deși este posibil că Cetatea Nouă să fi avut de suferit, nu a fost distrusă, Oanta fiind menționat în continuare drept parcalab al cetății.

Campania otomană în Moldova din vara anului 1476 a adus însă distrugerea cetății, parcalabul acesteia nemaifiind menționat în documentele de cancelarie ulterioare, refacerea acesteia fiind încheiată deja la 22 ianuarie 1479 când Ștefan cel Mare îi scria regelui Cazimir al Poloniei din "Cetatea Nouă, din targul Romanului".

Cetatea Noua a Romanului a fost marita si intarita de catre Stefan cel Mare in anul 1483. S-a adaugat atunci in fata intrarii in cetate o curcina exteriora, avand turnuri circulare la colturi. Au mai fost adaugate doua turnuri circulare pe mijlocul laturii de est unde se afla intrarea, precum si un turn rectangular pe partea de sud neaparata de apa Siretului, ci doar de santul mare, umplut cu apa. Santul de aparare in forma de potcoava ce inconjura cetatea avea acum o latime de 30-60 m, cu capetele in Siret, de unde se alimenta.

Cetatea Noua a Romanului a continuat sa existe pana in anul 1675 cand a fost distrusa prin autoincendiere de catre domnitorul Dumitrascu Cantacuzino, la ordinul turcilor. Totusi, zidurile cetatii erau inca in picioare la inceputul secolului al XIX-lea, cand, din ordinul episcopului Gherasim, piatra acesteia a fost folosita pentru construirea zidurilor de incinta ale episcopiei Romanului, distrugerii ulterioare avand loc pana in ziua de azi.

În vara anului 1476, cetatea cunoaște asediul lui Mohamed al II-lea care, venit să războve înfrângerea de la Vaslui, atacă oștile lui Ștefan cel Mare adunate aici. Asediul a durat până în ziua de 24 iulie, când moldovenii se retrag spre Războieni.

Deși considerat reședință voievodală, Romanul nu și-a păstrat acest statut în mod constant, aceasta datorită importanței politico-economice pe care Suceava o dobândește. Așa se face că, în sec. al XVI-lea, curtea și episcopia din Roman revin sporadic în actualitate. Pe locul vechii episcopii, Petru Rareș începe ridicarea actualei catedrale, care va fi finalizată de către Iliăș Rareș. Despre curtea voievodală ultimele însemnări datează din timpul domniei lui Despot Vodă, iar cele despre Cetatea Nouă sunt din 1675, când aceasta este distrusă (de către Dumitrașcu Cantacuzino, odată cu alte cetăți ale Moldovei).

Turnul Episcopiei, 1920

sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos

În ciuda vremurilor potrivnice, Romanul reușește în secolele XVII-XVIII să se dezvolte și să se impună ca un important centru în care meșteșugarii și negustorii desfășurau o intensă activitate. Odată cu creșterea producției de mărfuri și diversificării schimburilor economice, tendință începută la nivelul întregii regiuni încă din sec. al XVIII-lea, Romanul va crește ca importanță, mai ales odată cu apariția în sec. al XIX-lea a unor întreprinderi.

În plan politic, ținutul Romanului, alături de cel al Neamțului, s-a făcut remarcat prin dăruirea cu care locuitorii au sprijinit alegerile pentru Divanul ad-hoc al Moldovei și apoi Unirea. Astfel, Comitetul unionist din Roman a făcut o intensă propagandă ideii unirii "prin ocoale și pe la răzeși", propagandă care nu a rămas fără ecou.

Războiul pentru cucerirea independenței a fost un prilej și pentru unitățile militare din județul Roman (Regimentele 14 dorobanți și 4 artilerie) de a-și afirma devotamentul față de patrie. Astfel, la 17 iulie 1877, regimentul de dorobanți trece Dunărea alături de alte unități, având misiunea de a ocupa Nicopole și a deschide drum spre Plevna, luptând cu eroism și la Grivița I. Nu lipsită de importanță este și contribuția locuitorilor din această zonă prin bani, muncă sau materiale la susținerea armatei române și în special a celor trei spitale militare din Roman.

Cucerirea independenței de stat a dat un puternic impuls dezvoltării social-economice și culturale a întregului ținut, care a cunoscut asemenea întregii țări, profunde prefaceri. În următorul sfert de secol structurile economice și sociale s-au schimbat prin apariția a zeci de fabrici și prin creșterea numărului locuitorilor.

sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos

Primul război mondial a consemnat noi pagini de eroism din partea unităților militare românești (Regimentele 14 infanterie și 4 artilerie grea), participante la campaniile din Transilvania, Muntenia și Moldova. Și de această dată populația din zonă a susținut armata română, dar și pe refugiații din celelalte provincii ocupate.

După război ținutul a cunoscut o perioadă de refacere și chiar de dezvoltare și modernizare a producției, viața economică fiind caracterizată de o perioadă relativ prosperă.

Intrarea României în cel de-al doilea război mondial a afectat direct zona atât prin participarea garnizoanei din Roman la campaniile din est și mai apoi la eliberarea

Transilvaniei, Ungariei și Cehoslovaciei, cât și prin transformarea, după vara anului 1944, a întregii zone în teatru de operațiuni militare, situație care a provocat mari distrugerii și a supus populația din această parte a țării la grele încercări.

*str. Ștefan cel Mare, 1944 – defilarea armatei germane
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

*podul peste Moldova, 1944 – spălarea autovehiculelor germane
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

După război zona a fost supusă unei perioade de refacere economice dar și de frământări. În perioada comunistă orașul cunoaște o relativă dezvoltare economică, aici ridicându-se cel mai mare laminor de țevi nesudate din acea vreme. După decembrie 1989 orașul începe să se confrunte cu mari probleme economice și sociale, rata șomajului aici ajungând să fie una dintre cele mai mari din țară.

3. Prezențe arheologice în teritoriul administrativ

Cod RAN	Denumire	Adresă	Datare
120879.02.01 (Cod LMI: NT-II-a-A- 10652)	Catedrala episcopală de la Roman / ansamblu anonim (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Biserică)	str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec.XIV - XVII
120879.02.02 (Cod LMI: NT-II-a-A- 10652)	Catedrala episcopală de la Roman / ansamblu anonim (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Cimitir)	str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec. XIV - XV
120879.02.03 (Cod LMI: NT-II-a-A- 10652)	Catedrala episcopală de la Roman / ansamblu anonim (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Cimitir)	str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec. XVII - XVIII
120879.02.04 (Cod LMI: NT-II-a-A- 10652)	Catedrala episcopală de la Roman / ansamblu anonim (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: biserică)	str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	
120879.08.01 (Cod LMI: NT-II-m-B- 10694)	Biblioteca municipală "George Radu Melidon" (Casa Ioachim) / ansamblu Casa Ioachim - Biblioteca municipală "George Radu Melidon" (Categorie: locuire) (Tip: casă boierească)	str. Nicolae Titulescu nr. 5, punct Biblioteca Municipală	1864
120879.08.02 (Cod LMI: NT-II-m-B- 10694)	Biblioteca municipală "George Radu Melidon" (Casa Ioachim) / ansamblu Biserica "Sf. Paraschiva" (Categorie: locuire) (Tip: Biserică)	str. Nicolae Titulescu nr. 5, punct Biblioteca Municipală	1542 - 1550, transf. sec. XVII,
120879.08.03 (Cod LMI: NT-II-m-B- 10694)	Biblioteca municipală "George Radu Melidon" (Casa Ioachim) / ansamblu Construcții incintă (Categorie: locuire) (Tip: Ansamblu clădiri)	str. Nicolae Titulescu nr. 5, punct Biblioteca Municipală	1542 - 1550, transf. sec. XVII,
120879.08 (Cod LMI: NT-II-m-B- 10694)	Biblioteca municipală "George Radu Melidon" (Casa Ioachim) / ansamblu anonim (Categorie: locuire)	str. Nicolae Titulescu nr. 5, punct Biblioteca Municipală	
120879.07.01	Biserica "Sf. Nicolae" de la Roman / ansamblu Biserica "Sf. Nicolae" (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Biserică)	str. Coșbuc George 5	1747

120879.07.02	Biserica "Sf. Nicolae" de la Roman / ansamblu anonim (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Turn clopotniță)	str. Coșbuc George 5	1810
120879.06.01 (Cod LMI: NT-II-m-A- 10666)	Biserica "Adormirea Maicii Domnului" de la Roman / ansamblu Biserica "Adormirea Maicii Domnului" (Categorie: structură de cult/religioasă) (Tip: Biserică)	str. Micle Veronica 13	1609
120879.04.01 (Cod LMI: NT-II-m-A- 10652.02)	Casa Veniamin Costachi din Roman / ansamblu Casa Veniamin Costachi (Categorie: construcție) (Tip: Casă)	Str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec. XVIII
120879.04.02 (Cod LMI: NT-II-m-A- 10652.02)	Casa Veniamin Costachi din Roman / ansamblu anonim (Categorie: construcție) (Tip: Așezare)	Str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec. XV - XVI
120879.04.03 (Cod LMI: NT-II-m-A- 10652.02)	Casa Veniamin Costachi din Roman / ansamblu anonim (Categorie: construcție) (Tip: Așezare)	Str. Alexandru cel Bun nr. 5, punct Episcopie	sec. XVII
120879.01.01 (Cod LMI: NT-I-s-A- 10534)	Cetatea Mușatină a Romanului - Punct "Parcul Zoologic" / ansamblu Cetatea Mușatină a Romanului (Categorie: locuire civilă) (Tip: Cetate de pământ)	str. Alexandru cel Bun, nr. 5, punct Parcul Zoologic	1392 - înc. sec. XV

4. Evoluția statutul administrativ, militar și funcțional

Dezvoltarea urbană din Moldova medievală, din sec XII-XIII până la începutul secolului al XIX-lea parcurge următoarele etape:

- a) Etapa prestatală (până la mijlocul secolului al XIV-lea);
- b) Etapa întemeierii, consolidării și centralizării statului independent (mijlocul secolului al XIV-lea – mijlocul secolului al XVI-lea);
- c) Etapa dependenței de Imperiul Otoman, inclusiv fanariotă (mijlocul secolului al XVI-lea – începutul secolului al XIX-lea).

a) Perioada prestatală este epoca în care se formează deja pe teritoriul Moldovei mai multe târguri, cu legături comerciale între ele precum și cu alte regiuni, Roman fiind unul dintre acestea.

b) Perioada formării și consolidării statului a generat o dezvoltare a orașelor, atunci când domnia devine unicul stăpânitor al teritoriului, și contribuie la organizarea lui:

Primele mențiuni despre orașul Roman le găsim în Letopisețul Novgorodului, datat din anul 1387 și în cronică lui Nestor. Primul document intern este un hrisov de danie din 30 martie 1392. Numele orașului a fost preluat de la Roman I Mușat, considerat întemeietorul orașului. Romanul a fost de-a lungul istoriei sale unul din cele mai importante centre urbane ale Moldovei. Dezvoltat la intersecția drumurilor comerciale, era un oraș cosmopolit datorită prezenței mai multor grupuri etnice, cuprinzând, pe lângă comunitatea românească, armeni, evrei, romani și unguri catolici.

Orașul s-a dezvoltat și datorită privilegiilor ce le-a acordat Roman I și apoi alți domnitori ai Moldovei, evreilor, armenilor, ungarilor, polonezilor, comercianți și meșteșugari în Romanul medieval. Așezării de la Roman, domnia i-a acordat o atenție deosebită. În anul 1403

întâlnim primul “vornic din târgul Romanului”, care va face parte și din sfatul domnesc, ceea ce relevă că orașul avea o organizare administrativă și politică bine definită. Orașul și cetatea au fost distruse în mare parte în 1467, în timpul campaniei lui Matei Corvin în Moldova. Apoi cetatea de pe timpul lui Roman I s-a refăcut la sud de târgul medieval Roman, în timpul lui Ștefan cel Mare, iar așezarea a renăscut. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, Romanul a fost nu numai un centru militar puternic dar și unul religios, căruia și din acest punct de vedere el i-a acordat aceeași atenție.

Deși considerată reședință voievodală, Romanul nu și-a păstrat acest statut în mod constant, aceasta datorită importanței pe care Suceava o dobândește în viața politică și economică a Moldovei.

Așa se face că, în sec. al XVI-lea, curtea și episcopia din Roman revin sporadic în actualitate. Pe locul vechii episcopii, Petru Rareș începe în anul 1542 ridicarea actualei catedrale, care va fi finalizată de către Iliăș Rareș în 1550.

Despre curtea voievodală mai găsim însemnări din timpul domniei lui Despot vodă care, după cum relatează agentul de legătură al curții imperiale pe lângă domnul Moldovei – Ioan Belsius – a sosit în zilele de 11 – 12 aprilie 1562 în “cetatea Roman”, “târg bogat în locuitori”, unde Voinea “indulcit cu bani de Alexandru Moldoveanu (Lăpușeanu) a săvârșit un atentat la viața domnitorului”. Orasul gestiona zona medie și sudică a Moldovei iar acest lucru este arătat și de prezența în oraș a Arhiepiscopiei, care a avut și rol de Mitropolie a Romanului și a Țării de Jos a Moldovei. Se consideră că aceasta a fost cel mai probabil înființată în perioada 1408 -1413, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Orașul Roman a fost reședința ținutului Roman și a fost reședința Țării de Jos a Moldovei.

Orasul medieval cu mahalale sale, o parte aparținând Arhiepiscopiei, altele comunei și diverselor bresle, devine însemnat și puternic, acesta crescând în însemnătate în sec. al-XVI-lea și al-XVIII-lea.

c) La sfârșitul secolului XVIII și în primele decenii ale secolului XIX, sub influența evenimentelor petrecute pe plan european - Revoluția franceză din 1789, impactul napoleonian asupra structurii statale-politice și sociale europene, dar și reacția imperiilor conservatoare reunite în Sfânta Alianță, mișcarea de regenerare națională este evidentă și în sud-estul continentului. Aceste prefaceri care țin de procesul de modernizare generală a societății au vizat și substructurile acestor state: administrația centrală și locală, orașele, satele.

Rând pe rând, țările române au cunoscut înlăturarea dominației fanariote, întocmirea primelor structuri administrativ-constituționale, deșteptarea conștiinței naționale, înfăptuirea Unirii Principatelor – primul pas spre statul modern român. Pe plan economic această perioadă s-a caracterizat prin pătrunderea elementelor de tip capitalist care înlocuiau economia de tip feudal, închisă, de până atunci. Social, aceste prefaceri s-au reflectat în acțiunea de înlăturare a iobăgiei feudale, dobândirea libertății individului și a grupurilor sociale, apariția unor noi clase și categorii sociale. Pe plan cultural, perioada a marcat accentuarea laicizării actului cultural, îndepărtarea tutelei bisericești din învățământ și din alte forme de expresie culturală.

Perioada modernă cuprinde de asemenea mai multe etape specifice:

1) perioada de sfârșit de secol XIX și începutul celui următor, până la sfârșitul celui de-al doilea război mondial

2) perioada socialistă (din 1945 până în 1989)

3) perioada recentă (din 1989 până în prezent)

1) La sfârșitul secolului al XIX-lea, Romanul era comună urbană, reședință a județului Roman și avea 14.019 locuitori ce trăiau în circa 2.500 de case. Prefacerile sociale și culturale se manifestă și în planul urban prin înlocuirea structurilor medievale cu elemente moderne ce sunt rezultatul acestora. Astfel apar în trama stradală medievală funcțiuni noi:

cazarmă, bănci, spitale, hoteluri, școli, alt tip de spații comerciale față de cele medievale, construcții de locuințe, mici palate, cu un funcțional și o întindere asemanatoare cu cele existente în Franța, Germania, Austria.

2) Cea mai importantă perioadă în dezvoltarea orașului Roman a fost după anul 1968, când, de altfel, acesta devine minicipiu.

În următorii douăzeci de ani, dezvoltarea economică se axează în principal pe amploarea luată de industrie, în special metalurgia feroasă și industria construcțiilor de mașini.

În timpul acestor decenii vocația centrului istoric cu vechi tradiții comerciale a fost ignorată.

3) După 1989 așteptările cu privire la dezvoltarea urbană și economică au fost mari. În perioada 1992-2002-2007, serviciile comerciale au avut o tendință ascendentă. Evoluția spectaculoasă a serviciilor comerciale se datorează atât creșterii numărului de unități de comerț alimentar și nealimentar, cât și apariției extinderii unor instituții specifice economiei de piață, ca de exemplu: în ansamblu, serviciile comerciale, pe lângă evoluția cantitativă importantă, se caracterizează prin încercări de adaptare la economia de piață, cu referire la calitatea cu care sunt prevăzute.

Perioada recentă (1997-2009) se caracterizează prin dezvoltarea de ansambluri rezidențiale, petrecându-se la scara întregului oraș având un efect necontrolat prin localizarea dispartă.

5. Evoluția structurii etnice și apartenenței religioase a populației

Evoluția demografică a Romanului poate fi urmărită cu ajutorul unor date păstrate în unele documente din sec. XVI – XVII precum și prin catagrafiile din sec. XIX când sunt consemnate unele date mai precise din acest punct de vedere.

Din relatarea episcopului catolic Bernardino Quirini la 1599, Romanul avea circa 2400 locuitori; „orașul Roman are aproape 400 de familii, dintre care sunt numai 25 de familii de romano-catolici cu 138 de suflete, de neam unguri și sași”. Cam același număr de locuitori este consemnat și la 1623 de către misionarul catolic Andrei Bogoslavič.

Date mai sigure sunt abia după 1800. Astfel, în anul 1835 orașul avea 1369 familii, ceea ce îl situa pe locul al șaselea între centrele urbane din Moldova. În a doua jumătate a sec. XIX numărul locuitorilor cunoaște o creștere mai accentuată, datorită atât negoțului și meșteșugurilor cât, mai ales, apariției unor forme industriale care necesitau un număr sporit de muncitori. Astfel de la 10.818 locuitori în 1859 se ajunge la 13.334 în 1864, pentru ca la începutul, sec. XX să consemnăm o creștere și mai mare – de la 14.019 în 1902 la 24.373 în 1912, ceea ce situa Romanul printre cele mai mari orașe din Moldova.

În timpul și după primul război mondial evoluția demografică cunoaște o creștere foarte mică, consemnându-se după 18 ani – în 1930, doar 28.823 locuitori, pentru ca mai târziu numărul locuitorilor să scadă la 26.346 în 1941 și 23.701 în anul 1948, ca efect al distrugerilor celui de al doilea război mondial și al secetei din 1945 – 1946, fenomen valabil pentru toate orașele Moldovei.

Dezvoltarea economică a orașului a atras după sine și o creștere a populației, deși o mare parte a celor ocupați în industrie își au domiciliul în localitățile învecinate. Constatăm o creștere continuă a numărului locuitorilor: 40223 la 1 ianuarie 1956; 52.479 la 15 martie 1966; 59103 la 1 ian. 1971; 63.183 în anul 1973 și peste 80.000 în 1989.

6. Evoluția ocupației populației; ocupații tradiționale persistente

Prin poziția sa geografică Romanul constituie un principal nod comercial unde se întâlneau cele mai diverse mărfuri specifice atât zonelor muntoase cât și celor de dealuri și de șes. Romanul este cunoscut cu numele de târg încă din 1408, dintr-un document al lui

Alexandru cel Bun. Începând cu această dată Romanului nu i se mai dă denumirea de „gorod” sau „fortăreață”. Se face trecerea de la o stare simplă militar-administrativă, la alta mai avansată economică și social-politică, aceea de târg.

În a doua jumătate a sec. al XVI-lea, Romanul ocupa primele locuri în ceea ce privește numărul de negustori. Astfel, la 1550, din 157 negustori din 17 orașe moldovene care făceau comerț cu Brașovul, Romanul avea 27.

Apariția în sec. al XVII-lea și al XVIII-lea a trei biserici de breaslă, Biserica Armenească, Sf. Neculai, Precista Mică, dovedește prosperitatea acestor organizații, care se constituiau nu numai după meserii ci și pe naționalități, grupuri etnice sau chiar stare materială.

Această organizare în bresle a rămas în vigoare până la Regulamentul Organic, când se trece la o nouă formă. Schimbarea formei de organizare nu a micșorat activitatea meșteșugărească sau negoțul ci, din contra, l-a amplificat. Astfel, în 1845 Romanul figura printre primele 5 orașe ale Moldovei (al patrulea în ordinea importanței economice, având populația alcătuită în proporție de 30% familii de meșteșugari și 34% familii de negustori.

*str. Ștefan cel Mare, 1944 – cu magazine negustorești
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

Multe din personalitățile culturale ale evului mediu românesc sau ale epocii moderne s-au născut, au trăit ori au făcut popas în orașul Roman. Primul dintre aceștia a fost episcopul Macarie, care a trăit la Roman între 1531 și 1558. Între 1606 și 1612 a trăit la Roman cunoscutul miniaturist ctitorul Dragomirnei – Anastasie Crimca. Între 1665 și 1671 episcopul Dosoftei a tradus și versificat la Roman Psaltirea, tipărită apoi la Unieiv, în 1673.

Marele nostru cronicar Miron Costin, care avea o moșie în apropiere, și-a găsit un sfârșit tragic la Roman, în dec. 1691.

Un alt reprezentant al culturii moldovene din sec. XVIII care a trăit și creat la Roman a fost episcopul Leon Gheuca, posesorul uneia din cele mai bogate biblioteci ale vremii. El a

tradus cărți din operele lui Seneca și Platon, dispunând copierea și traducerea unor lucrări laice. De Roman este legată și o parte a activității marelui cărturar Veniamin Costache, care a fost episcop la Roman între 1796 și 1803.

La 24 iun. 1818 s-a născut și a copilărit la Roman marele om de știință și cultură, primul inginer agronom român Ion Ionescu de la Brad. La 31 mai 1831 s-a născut la Roman George Radu Melidon, fost profesor la Academia Mihăileană, care în ultima parte a vieții a revenit la Roman ca profesor la Gimnaziul Roman-Vodă.

Într-o casă de pe strada Smirodava s-a născut la 5 sept. 1850 celebrul chimist Costantin I. Istrati. Între 1879 și 1892 a fost episcop la Roman Melchisedec Ștefănescu, membru al Academiei Române.

Printre alți mari scriitori care au avut strânse legături cu Romanul amintim pe: Garabet Ibrăileanu, Cezar Petrescu, al cărui roman „Apostol” își are ca model pe fostul profesor de la Gimnaziul „Roman-Vodă” – Nicolae Apostol, cel care a îndrumat primii pași în literatură și lui Mihail Sadoveanu; în timpul primului război mondial scriitorul Ion Agârbiceanu a locuit cu familia în acest oraș iar la 1894 s-a născut la Cotu-Vameș, peste apa Moldovei, poeta Otilia Cazimir.

Tot în Roman a văzut lumina zilei marele compozitor Paul Ciuntu (1866 – 1958); Sergiu Celibidache, Jean Mihail – pionier al cinematografului românesc; Alexandru Zirra (1883 – 1946); Mihail Jora (1891 – 1951) și multe alte personalități ale culturii și științei românești.

7. Evoluția teritoriului administrativ și intravilan

De-a lungul vremii, așezarea a trecut prin mai multe etape și stadii de dezvoltare. Astfel, Romanul a fost târg, reședință domnească, reședință de județ, actualmente fiind municipiu. De la jumătatea secolului XIV, când a avut loc întemeierea statului feudal Moldova, Romanul a fost reședința ținutului și apoi a județului cu același nume până aproape de jumătatea secolului XX. După al doilea război mondial, deși era în dezvoltare, evoluția lui a fost vădit îngreunată de mai multe modificări de ordin administrativ, printre care și desființarea județului multiseclar și crearea raionului Roman, inclus în regiunea Iași pentru o perioadă, apoi în regiunea Bacău, iar din 1968, când raionul s-a desființat, a fost inclus în actualul Județ Neamț.

Din punct de vedere al organizării spațiale, municipiul Roman, veche vatră urbană, s-a dezvoltat în jurul cetății din sec. XIV, astfel încât în sec. XV exista un nucleu aproximativ circular în zona unde se află incinta Episcopiei.

În sec. XVII vatra orașului se dezvoltă sub o formă tot aproximativ circulară, incinta veche rămânând tangentă spre sud. În sec. XIX-XX incinta se dezvoltă spre nord în aceeași formă geometrică până la limitele actuale ale străzilor Mihai Viteazul și Izlazului.

Sec. al XIX-lea dă o nouă față Romanului, în special după Regulamentul Organic când, prin legea din 1834, a fost împărțit în patru cvartale și devine județul Roman. Orașul începe să fie luminat cu felinare.

Cea mai importantă perioadă în dezvoltarea orașului Roman a fost după anul 1968, când, de altfel, acesta devine municipiu.

În următorii douăzeci de ani, dezvoltarea economică se axează în principal pe amploarea luată de industrie, în special metalurgia feroasă și industria construcțiilor de mașini.

Perioada 1990 – 2002 s-a caracterizat printr-o serie de transformări inerente perioadei de tranziție, de la un sistem economic centralizat la unul bazat pe cerințele legilor pieței.

În perioada 1992-2002-2007, serviciile comerciale au avut o tendință ascendentă. Evoluția spectaculoasă a serviciilor comerciale se datorează atât creșterii numărului de unități de comerț alimentar și nealimentar, cât și apariției extinderii unor instituții specifice economiei de piață. În ansamblu, serviciile comerciale, pe lângă evoluția cantitativă

importantă, se caracterizează prin încercări de adaptare la economia de piață, cu referire la calitatea cu care sunt prevăzute.

8. Evoluția reglementărilor edilitare și urbanistice

Sec. al XIX-lea dă o nouă față Romanului, în special după Regulamentul Organic când, prin legea din 1834, a fost împărțit în patru cvartale și devine județul Roman. Orașul începe să fie luminat cu felinare.

Unirea Principatelor a imprimat orașului o activitate febrilă, Romanul fiind un puternic centru unionist, dintre reprezentanții unioniști în Divanul ad-hoc au făcut parte Ioan Vasile Levărdă și Dimitrie Matcaș. În rândul celor care au luptat cu toată ardoarea pentru unire au fost: Ion Ștefănescu- Românu, Alexandru Teodori, Alecu Russo, C-tin Brăiescu.

Alegerea lui Cuza în Moldova și Muntenia a produs un entuziasm deosebit în rândul romașcanilor. Locuința deputatului Ion Vasile Levărdă a fost luată cu asalt de bucurie de către locuitori. Stejarul Unirii din Roman stă mărturie luptelor pentru marele act ce s-a împlinit la 24 ian. 1859.

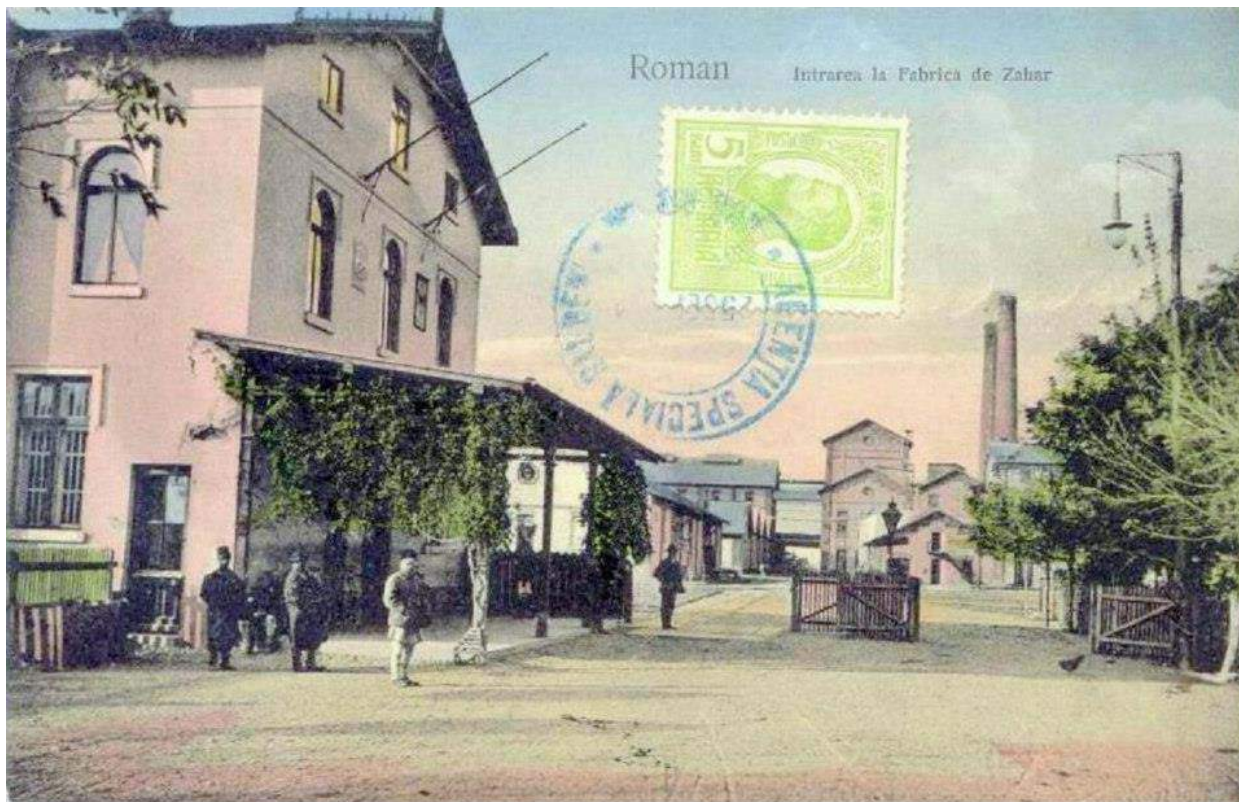
*imagine din Turnul Episcopiei, 1920 – vedere spre Bis. Armenească și Bis. Sf. Voievozi
situl studiat se află amplasat în partea dreaptă, perspectivă îndepărtată
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

Orașul și județul Roman au adus o contribuție însemnată prin donații bănești și materiale la războiul pentru independență din 1877 – 1878. La aceasta adăugăm faptul că primul detașament care atacă reduta Grivița a fost din Regimentul 14 Dorobanți Roman.

Prima întreprindere industrială mai însemnată a luat ființă în anul 1900, când își începea producția Fabrica de Zahăr, construită cu capital belgian. În preajma primului război mondial a luat ființă un atelier pentru reparații cu caracter militar, transformat ulterior în Arsenalul Armatei.

Industria orașului între cele două războaie mondiale se limita la întreprinderi de proporții mici, cu caracter meșteșugăresc, care fabricau produse alimentare: ulei, bomboane,

marmeladă. Industria pielăriei și blănăriei precum și câteva ateliere pentru fabricarea săpunului, articole din sârmă, fabrici de teracotă, cărămidă etc.

intrarea la Fabrica de Zahăr, 1900
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos

În perioada dintre cele două războaie mondiale își fac apariția numeroase publicații, în marea lor majoritate cu caracter politic, literar și cultural, care au atras multe din condeiele iscusite ale epocii.

În 1950, Romanul a căpătat statut de oraș regional și a devenit reședință a raionului Roman din regiunea Bacău (între 1952-1956, din Regiunea Iași). Reforma administrativă a lui Nicolae Ceaușescu din 1968 nu a reînființat județul Roman, orașul primind statut de municipiu și trecând la județul Neamț.

9. Evoluția tramei stradale și a parcelarului

Trama stradală s-a păstrat aproape aceeași de la sfârșitul sec. al XVIII-lea. Au dispărut doar câteva străzi înghițite de blocurile din zona Ștefan cel Mare, Piață și N. Titulescu. Important este faptul că s-au descoperit cu prilejul construirii blocurilor de pe Ștefan cel Mare, porțiuni din această stradă, pavată cu lemn, una din aceste porțiuni se află în capătul dinspre Precista Mare iar a doua în zona clădirii vechi a Telefonoanelor. Lemnele erau așezate perpendicular pe linia de circulație. În zona Telefonoanelor s-a observat, la ambele capete, existența unui șanț de scurgere a apei, marcat de pari înfiți în pământ care susțineau un jgheab – nu s-a putut observa unde se scurgeau apele astfel colectate de pe stradă. Romanul este printre puținele orașe din țară care avea asemenea străzi. După câte se pare, doar pe Ștefan cel Mare exista un asemenea pavaj.

Orașul subteran a fost construit în sec. al XVII-lea odată cu amploarea comerțului intern și internațional ce se desfășura în Roman încă de la începuturile sale. Atunci a luat avânt o

viață economică suficient de puternică pentru a obliga negustorii din acea vreme să caute o metodă sigură de păstrare a mărfurilor, mai ales a celor perisabile (agricole). Astfel au început construcțiile subterane care se desfășurau pe întreaga suprafață a orașului medieval, cu predilecție în zona sa comercială. Ele constituiau adevărate frigidere ale orașului. Au apărut mai ales pe lângă fostele hanuri sau magazine ale acelor timpuri. În jurul lor s-au țesut, de-a lungul timpului, numeroase legende, care, deși frumoase nu reprezintă adevăruri, deoarece nu există nici o dovadă palpabilă și nici nu se puteau realiza la dimensiunile din povești. Ne referim, în special la „tunelul” care leagă Episcopia de Cetatea Nouă a Romanului, intrat în legendă, prin faptul că ar fi fost construit de Ștefan cel Mare. Această construcție nu este confirmată de cercetările arheologice și nici nu putea fi realizată la dimensiunile legendei. Ca orice legendă, este frumoasă și este bine să existe, dar cercetările arheologice au infirmat această supoziție. Pentru realizarea acestui tunel nu existau nici condițiile tehnice pentru a fi înfăptuit, avea nevoie de aerisire, de anumite dimensiuni și nu se justifica nici utilitatea. Dușmanul l-ar fi făcut inutilizabil într-un timp foarte scurt, făcând foc doar la unul din capete. Toți oamenii lui Ștefan ar fi murit sufocați.

Galeriile au fost construite în secolele XVII-XVIII, de la Episcopie până în str. Dobrogeanu Gherea. În acest perimetru, aceste galerii reprezentau depozitele negustorilor, pentru mărfurile venite din Sud, în special din Brașov, dar și produse ale comerțului între Marea Neagră și Marea Baltică, realizat pe cea mai circulată arteră comercială, o adevărată coloană vertebrală – Valea Siretului.

Galeriile, săpate la adâncime aveau temperatura constantă și de aceea, erau considerate adevărate antrepozite pentru păstrarea produselor alimentare. Construirea lor a fost avantajată de stratul de loes ce permitea realizarea de galerii prin cotlonire. Intrările erau sub formă de arcadă – boltă, cu trepte din piatră, lemn sau sub formă de gârlici – pentru alunecarea butoaielor. În afara galeriilor din acest perimetru, au mai fost construite beciuri familiale, tot cu rost de depozitare. Când au fost descoperite, aceste galerii erau curate, doar intrările erau obturate cu gunoaie. Din acest motiv, aceste galerii nu au mai fost folosite în epoca modernă, ci doar porțiuni din ele, cu rol de beciuri. Apariția electricității și a frigiderelelor le-au făcut inutilizabile la dimensiunile secolelor XVII – XIX. Multe din ele au fost distruse definitiv, așa cum s-a întâmplat odată cu construirea pietonalului Ștefan cel Mare.

Circulația cu vehicule grele și construcții la dimensiuni mari în zona pietonalului nu era potrivită. Suprapunerea acestor galerii, uneori câte două sau chiar trei, ajungându-se la adâncime de depășea 10 m, au făcut din strada comercială a orașului un adevărat pericol. Sistematizarea impusă în această zonă, în anii 70, a creat probleme deosebite constructorului. Așa a apărut, din necesitate, o stradă cu o configurație cu totul inedită, care mai păstra multe elemente de arhitectură din secolele XVIII – XIX. Deși aceste subterane nu au fost construite la aceeași dată și de un singur antreprenor sau de conducerea târgului, ele reprezintă, din punct de vedere constructiv, un sistem care caracterizează o epocă plină de evenimente, mai ales comerciale, ce aduceau prosperitate acestui oraș, demonstrând, totodată rolul său de centru de schimb al Moldovei. Nu întâmplător în epoca în care au fost amenajate aceste galerii, Romanul se situa pe locul 4 între orașele din Moldova în ceea ce privește numărul de negustori și volumul mărfurilor vândute.

10. Evoluția fondului construit, tipologia și caracteristicile acestuia

Urban, zona studiată revine obștii târgului și aici încep să se organizeze fie zone rezidențiale sau cele în care sunt amplasate funcțiuni administrative, sanitare, în special în lungul strazilor cu actualele denumiri D. Gherea, Tineretului, M. Eminescu, fie zone rudimentare de industrie, de antrenament militar.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, Romanul era comună urbană, reședință a județului Roman și avea 14.019 locuitori ce trăiau în circa 2.500 de case. Prefacerile sociale și

culturale se manifestă și în planul urban prin înlocuirea structurilor medievale cu elemente moderne ce sunt rezultatul acestora. Astfel apar în trama stradală medievală funcțiuni noi: bănci, spitale, hoteluri, școli, alt tip de spații comerciale față de cele medievale, cazarma, construcții de locuințe, mici palate, cu un funcțional și o întindere asemănătoare cu cele existente în Franța, Germania, Austria.

Învățământul, scolile se dezvoltă cu preponderență. În oraș existau un seminar cu 4 clase, un gimnaziu, o școală profesională de băieți și una de fete, trei școli primare de băieți și două de fete, plus câte o școală de băieți și una de fete a comunității armenesci.

În anul 1872 ia naștere Gimnaziul din Roman. Constantin Brăescu este cel care a susținut că numele colegiului să fie Roman-Vodă, și cel care a făcut diligențele de înființare ale acestuia.

Clădirea, inaugurată în anul 1899, vine să mobilizeze o structură urbană mai veche între actualele străzi V. Micle, M. Eminescu, Tineretului. Gimnaziul a avut profesori de marcă printre care amintim: Calistrat Hogaș, Nicolae Apostol, Dimitrie Petrescu, Eugeniu Speranția, Chr. Danielescu.

La str. Tineretului - între străzile cu actualele denumiri Tineretului, M. Eminescu, și cazarmile regimentului de artilerie, familia Sturza deține un lot mare de teren pe care are construită de la mijlocul sec. al XIX-lea o locuință și atenanșe (actuala Casă Cantacuzino). Locuința și atenanșele vor fi moștenite de fiica doamnei Maria Sturdza, Ecaterina Cantacuzino. Doamna Maria Sturdza donează terenul dispune nord față de casă și subvenționează construcția Liceului de fete, actualul Liceu Roman Vodă - corp B. În anul 1923 liceul primește numele donatoarei sale, Maria Sturdza și este prima școală destinată fetelor, din Roman.

În aceeași etapă, spre actuala stradă Dragoș Vodă, se construiește actuala clădire a Primăriei Roman. Astfel zona, formată din cele două licee și imobile de locuit dintre care menționăm casa Robu (fost primar al Romanului - actual Muzeul de Artă), Casa Cantacuzino, Spitalul Militar (pe locul unde este astăzi Spitalul Municipal) este conturată.

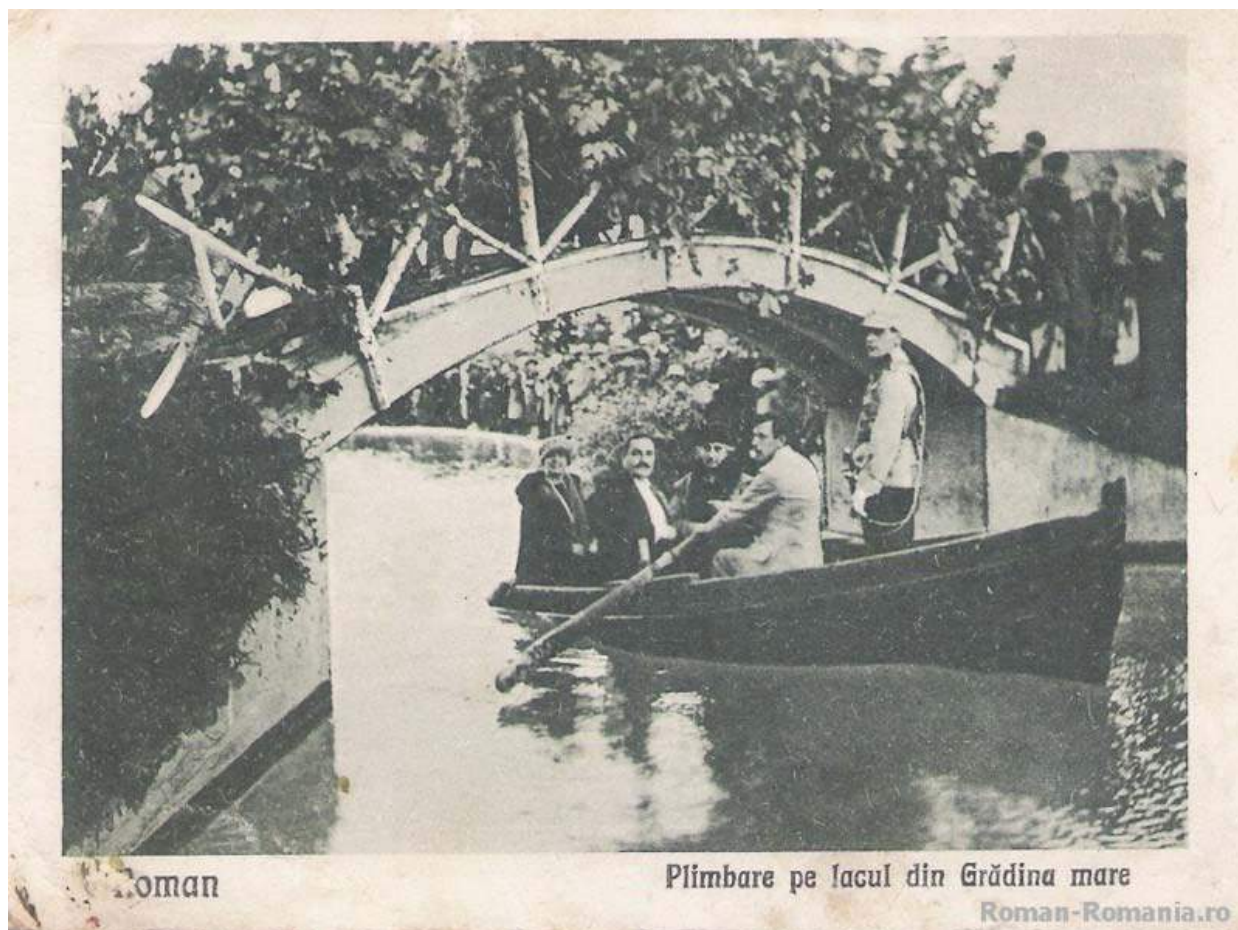
Al Doilea Război Mondial a dus la restrângerea activității didactice. Din 1944 Corpul B a fost rechiziționat de armata germană, iar apoi a fost evacuat la Dumbrăveni - Târnava Mică. După 23 august 1944 în liceu s-a instalat un spital sovietic. Cursurile au fost reluate abia după anul 1945.

Din 1950, Romanul a căpătat statut de oraș regional și a devenit reședință a raionului Roman din regiunea Bacău (între 1952-1956, apoi din Regiunea Iași). Reforma administrativă a lui Nicolae Ceaușescu din 1968 nu a reînființat județul Roman dar orașul a primit statut de municipiu și a trecut la județul Neamț. Situl studiat se modifică prin construcția de blocuri de locuințe cu 4 etaje ce mobilează frontul estic al str. Tineretului (în vecinătatea de est și sud a sitului studiat) și str. M. Eminescu. De asemeni pe locul vechiului spital militar, în ruină în acea perioadă, se ridică actualul Spital Municipal. Romanul având o mai mică importanță pentru instruirea militară, vechea cazarmă este utilizată pentru învățământul tehnic-industrial.

11. Operațiuni urbanistice importante (parcelări, demolări, trasări de artere de circulație noi, lucrări hidrotehnice, amenajare de suprafețe plantate ș.a.)

În secolul al XIX-lea este înființat Parcul Municipal Roman ce provine din fosta pădure Teiuș și este, din punct de vedere al diversității speciilor dendrologice, unic în Europa. Din 1994, Parcul orașului este declarat rezervație peisagistică ocrotită de lege. Parcul Municipal reprezintă o oază de frumusețe care atrage numeroși turiști. Pe lacul de agrement, prevăzut cu debarcader, se efectuează plimbări cu ambarcațiuni pe timpul sezonului estival, elementele de atracție fiind cele trei insule: Insula „Brâncuși” - cu elemente sculpturale specifice, ce amintesc de marele artist, Insula „Planeta Verde” - însuflețită de ani-male de

talie mică și păsări, creând un mini-ecosistem și Insula „Cascada” - înnobită cu o cascadă artificială și un punct de relaxare și observare a întregii zone.

*Regina Maria – plimbare pe lacul din Grădina Mare
sursa www.roman-romania.ro*

În *Gazeta de Roman*, 15 septembrie 1994 găsim scrisoarea doamnei Ciuntu Abras trimisă domnului Paul Schwartz din Tel Aviv în anii '60 în care este făcută o descriere a parcului: Pornit pe calea amintirilor, vad ca evoci "Gradina Mare". Avea un lac artificial care la vremea lui facuse senzație, în preajma primului război mondial. Erau barci, se vaslea în jurul unei insule traversată de un pod cu arcada. Era creația "extravagantă" a primarului epocii, farmacistul Alois Decker și, pentru forma stranie a locului, fusese poreclit "bide-ul doamnei Decker". Când s-a marit gradina până la aleea cimitirului, s-au construit un bazin și un pavilion, inspirații ale inginerului Otto Schmautz. Familia Schmautz, originară din Transilvania, a fost o dinastie care a mobilat Romanul fără prea multă fantezie. Odată casa terminată - o ușă de intrare cu una sau două ferestre pe ambele părți - venea Braner pentru "finisaj". Îmi amintesc perfect de el. Locuia pe Bogdan Dragos și avea un cap cioplit în piatră. Poate într-o viață anterioară să fi fost în serviciul familiei Medicis. Dar cert este că, de n-ar fi avut ghinionul să fie la Roman, l-am fi găsit acum în Petit Larousse. Copil fiind, eram fascinată de siguranța cu care împodobește peretii caselor în stilul "Art Nouveau".

Vad că m-am abatut din gânduri. Să revin la "Gradina Mare". În pavilion cânta fanfara militară de două ori pe săptămână. Nu știu care era repertoriul pe vremea mamei, dar pentru mine piesa preferată era "Dichter und Bauer". Gradina avea un teren de tenis cu un fileu roșu

de ani, devenit aproape ferfenita. Era dinainte de primul razboi, ramas de pe timpul generalului Istrate, comandantul diviziei, care-l construisese de hatarul fetelor sale, Fetita si Lenuta. Noi jucam tenis ca vai de lume, infruntand si urgia corpului didactic ce condamna acest "desfrau". Ma refer la cancelaria Liceului de fete unde domina Madam Balaban, "Camica" pentru intime. Ma feream de ea ca de mania lui Dumnezeu, caci de ma prindea si nu apucam s-o iau la fuga din vreme, ma ameninta cu o reclamatie la minister si cu excluderea de la examenele particulare pe motivul de a fi batut mingea, in public, la "Gradina Mare" (sic!). Pe alei se plimba Zalman cu un paner cu seminte si alune. El m-a initiat in "drogul" alunelor americane. Cand, intr-o vara, Siretul inundase cimitirul evreiesc, apa mare a luat-o si pe Rifca cu ea. Nu stiu daca Zalman a mai recuperat-o...

În zona centrală a parcului se găsește "Rotonda Personalităților" ce cuprinde busturile a 10 personalități românești: Miron Costin, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, Ion Creangă, Mihai Eminescu și George Enescu, la intrarea în parc aflându-se și bustul agronomului Ion Ionescu de la Brad.

Centrul vechi al orașului Roman îmbina centrul comercial, până la actuala stradă Dobrogeanu Gherea, cu zona rezidențială, până în dreptul gării. Dacă centrul comercial a fost remodelat aproape total în anii 80, prin excavarea străzii și construirea pietonalului la șapte metri sub nivelul inițial al străzii în încercarea de înlăturare aproape completă a beciurilor suprapuse care se aflau situate sub nivelul străzii, partea rezidențială a rămas în mare parte.

În anii 90 s-a discutat despre renovarea zonei rămase din centrul vechi, existând mai multe intenții în acest sens, cu sprijin guvernamental, menționând aici vizita la Roman a ministrului lucrărilor publice și amenajării teritoriului din acea perioadă, domnul profesor Nicolae Noica, rămas impresionat de calitatea arhitectonică a imobilelor din zona, constatăm azi degradarea accentuată a multora dintre ele și chiar dispariția unor imobile sau iminenta dispariție a altora.

12. Concluzii referitoare la vechimea construcțiilor și amenajărilor urbane (străzi, plantații, piețe) și la evoluția urbanistică a localității.

Pentru studiul valorilor urbanistice ale orașului Roman, primul instrument de lucru este Lista de Monumente Istorice. În forma actuală, aceasta nu conține însă rezervațiile de urbanism, așa cum prevede legislația în vigoare (Ordonanța nr. 68 din 26.08.1996).

Din baza de date studiată s-au selectat zonele care păstrează structura tramei stradale vechi.

Pentru orașul Roman există o listă de monumente cuprinsă în Lista monumentelor din județul Iași, întocmită în anul 2004, actualizată în 2010 și 2015. Din analiza acestei liste rezultă următoarele probleme:

- din punct de vedere al cercetării efectuate pe teren și în documente istorice:
- nu cuprinde un număr de clădiri care prin vechime, valoare arhitecturală sau memorialistică sunt comparabile cu altele care fac parte din listă;
- din punct de vedere al legislației în vigoare nu sunt identificate toate categoriile de monumente istorice și anume:
 - rezervații de arhitectură și urbanism;
 - locuri istorice;
 - parcuri și grădini;

Pentru a delimita zonele care cuprind valori urbanistice arhitecturale, memoriale și arheologice, informațiile menționate sunt strict necesare.

Pentru aceasta este necesară completarea listei de monumente și ansambluri de arhitectură cu o serie de clădiri care prezintă interes din acest punct de vedere și care au fost clasificate în:

- clădiri cu valoare arhitectural-istorică;
- clădiri cu valoare ambientală.

Este necesară elaborarea unor studii complexe, multidisciplinare, anterioare sau concomitente cu întocmirea documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului care să justifice modul de delimitare a zonelor protejate și reglementările specifice acestora, contribuind la fundamentarea strategiilor de dezvoltare în teritoriu

Prezentul studiu are ca obiect marcarea pe planurile orașului a obiectivelor care prezintă interes fiindcă aparțin patrimoniului istoric, transmițând informații despre specificul vieții lașului în decursul dezvoltării lui.

Analizând rezultatul transpunerii pe planul Romanului a clădirilor și obiectivelor de patrimoniu, se observă că se conturează câteva zone care au specific și caracteristici ce le conferă omogenitate.

În vederea operației de delimitare a zonelor protejate, din documentația studiată s-au stabilit o serie de criterii, prezentate în continuare.

III. IDENTIFICAREA VALORILOR DE PATRIMONIU CONSTRUIT

1. Identificarea construcțiilor valoroase

Selectarea zonelor semnificative din punct de vedere al evoluției urbanistice în vederea prezervării caracterului istoric, arhitectural și memorial a avut în vedere:

- Zona Centrală – Centrul Istoric:

- este consacrată ca zona istorică protejată în listele M.C.C.;
- pastrează, în ciuda intervențiilor masive contemporane o serie de clădiri incluse în listele M.C.C. din care casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2 - NT-II-m-B-10662 - str. Dobrogeanu Gherea Constantin 26, sec. XIX în raza de 100m;
- De asemenea, în zonă se regăsește și ansamblul monument al Liceului "Roman Vodă" - NT-II-a-B-10693 - Str. Tineretului 24, sec. XIX-XX, dar situl studiat nu se află în raza de protecție a acestuia.

2. Identificarea amenajărilor valoroase

Această zonă s-a caracterizat întotdeauna printr-o densitate relativ mare a construcțiilor, fiind în decursul întregii evoluții centrul orașului. Nu a înglobat în nici o epocă situri naturale.

Putem menționa existența unor grădini cu caracter public, care în epoca contemporană au fost extinse:

- Piața Roman Mușat;
- Parcul Municipal Roman;
- în categoria de grădini pot fi menționate și incintele bisericilor, Episcopiei, grădini în care sînt plantate specii arboricole și floricole deosebite și care sporesc prin prezența lor calitatea sitului.

3. Identificarea spațiilor și perspectivelor valoroase

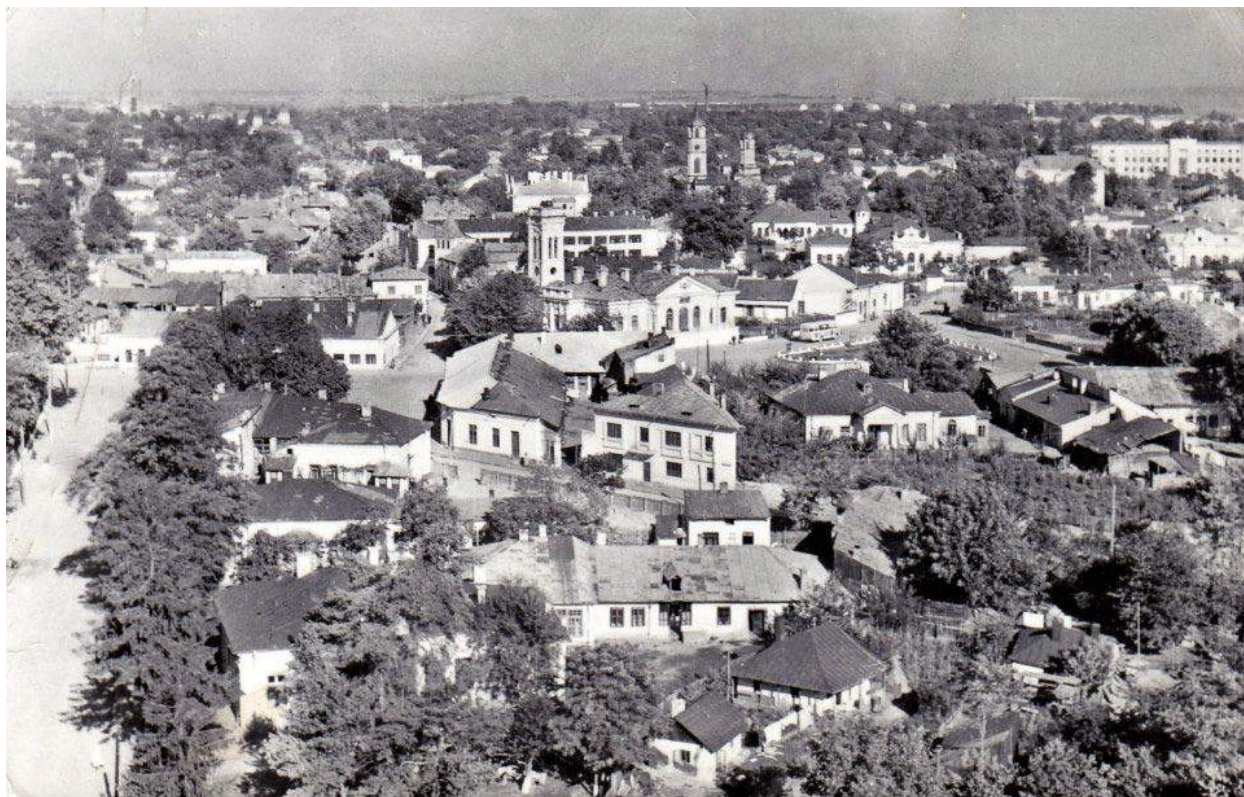
Punctele de percepție cele mai importante și mai accesibile pentru vederi panoramice asupra întregului oraș sunt:

- pe parcursul drumului Bacău - Roman, din momentul în care acesta trece podul peste Moldova;

- din Turnul Episcopiei.

sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos

*imagine din Turnul Episcopiei, 1950 – vedere spre Bis. Armenească și Bis. Sf. Voievozi
situl studiat se află amplasat în partea dreaptă, perspectivă îndepărtată*

4. Date semnificative referitoare la construcții și amenajări

Din studiul evoluției istorice a orașului Roman și din Lista Monumentelor Istorice rezultă următoarele:

- Casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2 - NT-II-m-B-10662 - str. Dobrogeanu Gherea Constantin 26 datează din sec. XIX;
- ansamblul monument al Liceului "Roman Vodă" - NT-II-a-B-10693 - Str. Tineretului 24 datează din sec. XIX-XX;

5. Concluzii referitoare la elementele care necesită protecție și la natura acestora

Este necesară elaborarea unor studii complexe, multidisciplinare, anterioare sau concomitente cu întocmirea documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului care să justifice modul de delimitare a zonelor protejate și reglementările specifice acestora, contribuind la fundamentarea strategiilor de dezvoltare în teritoriu.

Prezentul studiu are ca obiect marcarea pe planurile orașului a obiectivelor care prezintă interes fiindcă aparțin patrimoniului istoric, transmițând informații despre specificul vieții Romanului în decursul dezvoltării lui.

Analizând rezultatul transunerii pe planul Romanului a clădirilor și obiectivelor de patrimoniu, se observă că se conturează câteva zone care au specific și caracteristici ce le conferă omogenitate.

În vederea operației de delimitare a zonelor protejate, din documentația studiată s-au stabilit o serie de criterii, prezentate în continuare.

IV. DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR ISTORICE DE REFERINȚĂ

1. Definirea zonelor istorice de referință – notă metodică

a. Descrierea metodei de definire a zonelor istorice de referință

Zona centrală situată în interiorul limitelor de protecție a valorilor istorice și arhitectural urbanistice păstrează fragmentar țesutul urban rezultat din succesiunea diferitelor etape, de precizare a tramei stradale ca trasee și profile și de reconstrucția spontană sau bazată pe regulamente urbanistice ori proiecte. Această zonă conține o mare parte a monumentelor de arhitectură din Roman, alcătuită din cele mai importante și mai reprezentative clădiri de învățământ sau destinate funcțiunilor publice, clădiri de cult, foste clădiri rezidențiale de mare valoare istorică, arhitecturală și memorială, adăpostind acum diferite funcțiuni, clădiri de locuit, înscrise în lista monumentelor și propuse a fi înscrise conform studiului de fundamentare, toate acestea însoțite de clădiri cu valoare arhitecturală sau numai de acompaniere.

b. Criterii de definire/delimitare a zonelor istorice de referință

Criterii de definire și delimitare a zonelor istorice de referință sunt determinate de: parcelar, trama stradală, aliniamente, tip de locuire și mod de ocupare a parcelei.

c. Delimitarea zonelor istorice de referință

Conform PUG și RLU Roman, terenul studiat este amplasat în UTR 2 și este inclus în zona protejată ZCPMIS-C – subzona centrală situată în perimetrul de protecție cu monumente istorice, arheologice, de arhitectură și urbanism, cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren dintre și de pe ambele părți ale străzilor Tineretului, bd. Roman Mușat, Dobrogeanu Gherea și Veronica Micle.

2. Zonele istorice de referință din teritoriul administrativ

Listarea zonelor istorice de referință, după caracteristicile acestora:

- ZCPMIS – A ... V Zonele protejate cu monumente istorice, de arhitectură și urbanism, valori istorice, de arhitectura si urbanism:

- ZCPMIS A - Subzona centrală situată în preimetrul de protecție cu monumente istorice, de arhitectură și urbanism, valori istorice, arheologice, de arhitectura si urbanism Episcopia Romanului, Cetatea Romanului

- ZCPMIS B - Subzona centrală situată în preimetrul de protecție cu monumente istorice, de arhitectură și urbanism, valori istorice, arheologice, de arhitectura si urbanism cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren ce au ca ax str. Bogdan Dragoș, între B-dul. Nicolae Titulescu și Soldat Porojan

- ZCPMIS C - Subzona centrală situată în preimetrul de protecție cu monumente istorice, de arhitectură și urbanism, valori istorice, arheologice, de arhitectura si urbanism cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren dintre strazile B-dul N.Titulescu, Veronica Micle, Tineretului, Dobrogeanu Gherea, cuprinzând loturile de pe ambele părți ale strazilor din conturul protejat Veronica Micle-între strazile Tineretului și B-dul N.Titulescu, Tineretului – între str. Primaverii și str. Dobrogeanu Gherea, str.Dobrogeanu Gherea între str. Tineretului și B-dul N.Titulescu

- ZCPMIS D - Subzona centrală situată în preimetrul de protecție cu monumente istorice, de arhitectură și urbanism, valori istorice, arheologice, de arhitectura si urbanism cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren ale Bisericii Albe, Bisericii Armenesti, Scolii Armenesti Posta Centrala

- ZCPMIS F - Zona protejată a Bisericii Precista Mică formată din: Situl bisericii Precista Mică – situl existent aici, Str. Castanilor și Școala Normală (1882). Pe strada Castanilor sunt imobile de la sf. sec. XIX-începutul sec. XX casa parohului - str.Castanilor nr. 1, str.Castanilor nr.3 casă în stil eclectic, Str. Castanilor nr. 2 - Protopopiatul Roman, casa în stil neoromânesc cu elemente decorative deosebite. Toate construcțiile descrise sunt în jurul Bisericii Precista Mică și formează cadrul ambiental al acesteia.

- ZCPMIS G - Zona protejată a Halei centrale având ca monumente Hala Centrală, Casa Rollrich, Sinagoga Veche având ca ax str. Sucedava

- ZCPMIS I - Ansamblul protejat Zona istorică urbană str.Stefan cel Mare 181-293-NT-II-a-10680

- ZCPMIS III - Ansamblul de locuințe dintre str. Eternității, Florilor, Republicii, Roman Voda

- ZCPMIS L - Ansamblul protejat de locuințe muncitorești – Fabrica de Zahăr NT II-a-B-10649

- ZCPMIS M - Zona protejată a Cimitirului Municipiului Roman

- ZCPMIS J - Zona protejată a ansamblului Arsenalului

- ZCPVIS I - Zonele protejate cu valori istorice, de arhitectură și urbanism

V. DEFINIREA ȘI DELIMITAREA ZONELOR CONSTRUITE PROTEJATE

1.Sinteza dezvoltării urbanistice a teritoriului administrativ

A se vedea cap II pct 12

2.Sinteza dezvoltării urbanistice a localităților componente

A se vedea cap II pct 12

3. Definirea zonelor construite protejate – notă metodică

A se vedea cap. IV. pct 1,2

Conform PUG și RLU Roman, terenul studiat este amplasat în UTR 2 și este inclus în zona protejată ZCPMIS-C – subzona centrală situată în perimetrul de protecție cu monumente istorice, arheologice, de arhitectură și urbanism, cuprinzând construcțiile de pe loturile de teren dintre și de pe ambele părți ale străzilor Tineretului, bd. Roman Mușat, Dobrogeanu Gherea și Veronica Micle.

Amplasamentul face parte din CM3 – subzonă formată prin inserție de funcțiuni mixte și conversii ale locuințelor în alte funcțiuni în fronturile existente construite din blocuri de locuințe colective.

Planul de încadrare în zonă a fost elaborat pe baza P.U.G. Roman, fiind figurate clădirile aflate în patrimoniu, care se afla în apropierea amplasamentului studiat:

- Casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2 - NT-II-m-B-10662 - str. Dobrogeanu Gherea Constantin 26, sec. XIX;

De asemenea, în zonă se regăsește și ansamblul monument al Liceului "Roman Vodă" - NT-II-a-B-10693 - Str. Tineretului 24, sec. XIX-XX, dar situl studiat nu se află în raza de protecție a acestuia.

Terenul studiat, în suprafață de 1.038,0 mp, are în componență o singură subzonă funcțională.

Din punct de vedere istoric, zona a avut și păstrează și în prezent preponderent funcțiuni publice – învățământ și funcțiuni private – de locuit.

Folosința actuală a amplasamentului este teren construit și neconstruit (categoria de folosință: curți - construcții).

4. Zone construite protejate din teritoriul administrativ

a.1. Zone construite protejate de interes național

Nu este cazul

a.2. Zone construite protejate de interees local

Conform Listei Monumentelor Istorice 2010 (Monitorul Oficial 646 bis/16.07.2004), modificata si completările ulterioare în zona studiată se regăsesc următoarele construcții - monumente istorice din grupa valorica B:

- Casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2 - NT-II-m-B-10662 - str. Dobrogeanu Gherea Constantin 26, sec. XIX;

De asemenea, în zonă se regăsește și ansamblul monument al Liceului "Roman Vodă" - NT-II-a-B-10693 - Str. Tineretului 24, sec. XIX-XX, dar situl studiat nu se află în raza de protecție a acestuia.

Strada Tineretului e strada școlilor sau strada liceelor. Pe aici au trecut toți româșcanii care au fost cunoscuți și cei care nu sunt cunoscuți, alături de vizitatori importanți ai orașului. Pe strada aceasta au trecut Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Nicolae Apostol, Calistrat Hogas, Garabet Ibraileanu, Nicolae Iorga, Cezar Petrescu sau Max Blecher.

Școala 1 este infiintata în anul 1861 sub numele de Școala primară de baieti nr. 2 (colț cu str. C.A. Rosetti). Școala a purtat numele poetului Vasile Alecsandri, care a fost deputat al județului Roman în Parlamentul României.

În anul 1872 s-a înființat Gimnaziul Roman Vodă în primul rând prin eforturile lui Costin Brăescu. Gimnaziul a funcționat până în anul 1891 tot pe această stradă, în locul unde după aceea a funcționat un spital militar, acum pe acel loc aflându-se Spitalul Municipal de Urgență, actualul sediu fiind inaugurat în anul 1899. Gimnaziul Roman Vodă a devenit liceu în anul 1919.

Pe aceeași stradă a fost construit între anii 1921-1923 prin donația prințesei Maria Sturza, fiica lui Ion Ghica, Liceul de fete, care a purtat numele Mariei Sturza alături de al fiicei acesteia, prințesa Ecaterina Cantacuzino. Liceul Sturza-Cantacuzino a devenit corpul B al Liceului Roman Vodă în anul 1977.

*Colegiul Național Roman Vodă, perioada interbelică
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

*Liceul de fete Sturdza-Cantacuzino, perioada interbelică
sursa www.facebook.com/Orasul-Roman-fotografii-Vechi/photos*

Casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2 - NT-II-m-B-10662, amplasată pe strada Dobrogeanu Gherea, a fost construită în secolul al-XIX, având elemente de arhitectură neoclasică.

Cel mai probabil, casa a fost locuită de Dumitru Iliescu (n. 24 septembrie 1865, Drăgășani - d. 1940) care a fost unul dintre generalii Armatei României din Primul Război Mondial.

A exercitat efectiv (deși nominal poziția era ocupată de generalul Vasile Zottu) funcția de șef al Marelui Cartier General în prima parte a campaniei anului 1916, fiind numit apoi numit în funcție la 25 octombrie până la 5 decembrie) 1916, când a fost demis ca urmare a înfrângerilor suferite de Armata României.

Casa general Iliescu, azi Grădinița nr.2

După absolvirea școlii militare de ofițeri cu gradul de sublocotenent, Dumitru Iliescu a ocupat diferite poziții în cadrul Regimentelor 1, 4, 6, 7 și 10 Artilerie. Între 1893 și 1894 a activat în cadrul Arsenalului Armatei, ulterior îndeplinind funcții de comandă și stat-major în unele unități de artilerie și în Școala Specială de Artilerie și Geniu. Între 1884-1886 urmează cursurile Școlii Politehnice din Paris, unde este coleg și se împrietenește cu viitorul primu ministru Ion I. C. Brătianu.

În anul 1914, după instalarea guvernului condus de Ion I. C. Brătianu, este numit Secretar general al Ministerului Război, al cărui titular era chiar primul-ministru, exercitând practic conducerea efectivă a ministerului. În acest context, a coordonat elaborarea celor patru planuri de reformă a armatei, având ca obiectiv general creșterea capacității combative a acesteia: 1) „Planul de completare, transformare și reparare a armamentului, munițiilor și materialelor de război”; 2) „Planul pentru completarea echipamentului de toate categoriile și acela pentru hotărârea subzistențelor oamenilor și animalelor la toate eșaloanele de luptă și

studierea înființării centrelor mari de aprovizionare de nutriment și echipament”; 3) „Planul sanitar al armatei”; 4) „Planul efectivelor trebuincioase armatei de operații și serviciilor ei”.

La intrarea în război la 27 august 1916 în calitate de sub-șef al Marelui Cartier General a exercitat comanda efectivă, titularul de drept, generalul Vasile Zottu fiind în imposibilitatea exercitării ei din cauza bolii de care suferea. Numire sa, prin încălcarea sau eludarea regulilor de promovare în armată, justificată doar de relația de prietenie cu primul-ministru, a fost aproape unanim contestată de corpul ofițeresc de comandă ca și de principalii lideri politici, iar rezultatele dezastruoase ale celor patru luni de conducere, deși nu i se datorau în întregime doar lui, le-au dat dreptate acestora.

Episoade definitorii ale atitudinii sale din timpul războiului îl constituie mutarea sa în primele săptămâni de campanie, de la Periș, unde era dislocat Marele Cartier General, într-un sat vecin, pentru a putea locui împreună cu amanta sa, precum și evacuarea acesteia cu trenul de comandament care transporta Marele Cartier General în Moldova, fapt care l-a scandalizat pe generalul Henri Mathias Berthelot.

Sub presiunea înfrângerilor de la sfârșitul anului 1916, la 5 decembrie 1916, Ionel Brătianu este silit să-l demită pe Iliescu, înlocuindu-l cu generalul Constantin Prezan. Dumitru Iliescu este trimis la Paris, ca reprezentant al Marelui Cartier General pe lângă aliați, la începutul anului 1917.

După 1918 a intrat în politică, în Partidul Național Liberal, implicându-se în afaceri. A fost președinte la „Societatea de Credit Străin”, la „Subsolul român”, la „Tăbăcăria Națională” și membru în direcțiunea „A.E.C.”

5. Potențial de dezvoltare a zonelor construite protejate (operațiuni de reabilitare a fondului construit existent, intervenții noi permise în țesutul urban preexistent metode de încurajare a construirii de către APL)

Fondul construit al zonei studiate are un aspect eclectic datorat prezentei clădirilor din epoci diferite: din secolele XIX și XX. S-au pastrat o serie de monumente, mai sus menționate.

Clădirile din a doua jumătate a secolului XX sunt reprezentate de locuințe colective și de clădiri cu funcțiuni complementare funcțiunii de locuire. Local, se manifesta intervențiile din ultimii 20 de ani prin divizarea parcelarului existent și apariția de construcții noi cu funcțiune de locuințe individuale.

Documentația P.U.Z.-C.P. se constituie într-un studiu ce constă în analiza situației existente, a potențialului de dezvoltare urbanistic a zonei și a propunerilor de organizare volumetrică și tehnică a imobilului de locuințe colective, urmărindu-se totodată organizarea funcțională a întregii zone studiate, în sensul modificării reglementărilor generale stabilite prin Regulamentul de Urbanism aferent PUG.

Monumentele istorice importante, descrise mai sus, nu sunt influențate și nici afectate de amplasarea imobilului deoarece, dinspre cpile principale de circulație, imobilul nu obtureaza vederea către nici unul dintre aceste monumente. În acest context, din punct de vedere stilistic, volumetric, funcțional și de circulație, clădirea nu afectează arealul în care este amplasat teritoriul studiat.

Concluziile cercetării istorice și urbanistice, care privesc zona de amplasare a investiției propuse sunt următoarele:

- din punct de vedere funcțional, imobilul nou propus este compatibil cu monumentele existente;
- din punct de vedere al valențelor urbanistice, monumentele din proximitatea teritoriul studiat sunt unitare volumetric și istorico-stilistic, având un regim de înălțime divers, realizate în sec. al XIX-lea – începutul sec. al XX-lea;

- din punct de vedere al aspectului arhitectural, acestea reflectă nivelul calitativ al arhitecturii vremii, dar și expresia interesului proprietarilor și autorităților față de monumentele respective;
- odată cu realizarea noului obiectiv se vor propune rezolvări corecte ale circulației auto și pietonale în zonă;
- rezolvarea unitară a întregii zone va corela la un înalt nivel calitativ spațiile publice și cele private;
- se vor valorifica perspectivele favorabile spre amplasament și dinspre acesta spre vecinătăți;
- se va acorda o atenție deosebită spațiilor plantate și elementelor de mobilier urban, care vor contribui la menținerea caracterului zonei.

Pentru reabilitarea zonei la nivelul de zonă de protecție a monumentelor de arhitectură, se recomandă:

- tratarea unitară din punct de vedere funcțional și plastic;
- tratarea cu cea mai mare atenție și rezolvarea corectă a circulației auto și pietonale în zonă;
- tratări urbane care se pună în valoare perspectivele favorabile către zona studiată și cele din zona studiată către zonele înconjurătoare;
- rezolvarea unitară a întregii zone studiate și articularea corectă la zonele înconjurătoare;
- analizarea atentă și conformarea la cote înalte calitativ a spațiilor urbane create;
- abordarea atentă a zonelor verzi, a zonelor plantate, cât și a elementelor de mobilier urban care vor contribui la realizarea unei zone cu un caracter bine individualizat;
- folosirea de materiale de buna calitate, cu texturi și culori armonios studiate, în vederea integrării în dominantă arhitecturală a zonei refuncționalizarea clădirilor monument va fi însoțită de lucrări de consolidare și restaurare.

Amplasamentul se află în raza zonei de protecție a casei generalului Iliescu, azi Grădinița nr.2.

Imaginea urbană pe care o oferă în momentul de față zona este rezultatul evoluției istorice a orașului.

Parcurgând artera principală – str. Dobrogeanu Gherea, constatăm existența unor perspective lungi, ascendente și descendente spre amplasament, cu potențial calitativ favorabil.

Principala disfuncționalitate din zonă este reprezentată de circulația auto limitată, datorată dimesiunilor reduse ale strazilor, îmbrăcămînți asfaltice deteriorate.

Amplasamentul are stabilitatea locală și generală asigurată. Amplasamentul nu este supus viiturilor de apă sau inundațiilor, fiind sistematizat și canalizat.

La nivelul ocupării terenurilor disfuncționalitățile sunt reprezentate de spațiu neamenajat, ocupat cu vegetație crescută la întâmplare.

Amplasamentul are stabilitatea locală și generală asigurată. Amplasamentul nu este supus viiturilor de apă sau inundațiilor, fiind sistematizat și canalizat.

În zona studiată ar fi oportună diversificarea și înnoirea funcțiunii rezidențiale și a serviciilor, care să susțină programul de dezvoltare a municipiului Roman.

Ca principiu general, renovarea și restaurarea clădirilor pune accent pe conservarea fondului construit, istoric. Se va pune accent pe conservarea clădirilor, în sensul refacerii tuturor elementelor compoziționale arhitecturale și pe consolidarea structurală în sensul restaurării: consolidări, operațiuni contra umidității (de infiltrație, din precipitații și eroziuni eoliene).

În cazul construirii de clădiri noi, extinderi sau etajări în vecinătatea clădirilor monument se va avea în vedere integrarea construcțiilor propuse în fondul construit existent.

Situarea amplasamentului în zona Centrală impune o serie de măsuri pentru obținerea unei zone urbane bine structurate prin:

- tratarea unitară din punct de vedere funcțional și plastic;
- structurarea spațial-volumetrică și funcțională a zonei;
- tratarea cu cea mai mare atenție și rezolvarea corectă a circulației auto și pietonale în zonă;
- punerea în valoare a perspectivelor favorabile către zona studiată și a cele dinspre zona studiată către zonele înconjurătoare;
- rezolvarea unitară a întregii zone studiate și articularea corectă la zonele înconjurătoare;
- amenajarea atentă a zonelor verzi, cât și dispunerea elementelor de mobilier urban care vor contribui la realizarea unei zone cu un caracter bine individualizat;
- folosirea de materiale de bună calitate, cu texturi și culori armonios studiate.

În zona studiată nu sunt sesizate situații ce pot provoca riscuri naturale și antropice, dacă se respectă recomandările din studiul geotehnic, și se păstrează funcțiunile urbane (locuire și servicii) în detrimentul celor industriale (activități și servicii poluante).

Întocmit,
arh. C. Ciobănașu
arh. N. Caba
arh. F. Ciobănașu